

Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk

nr. **8**, jaargang **10**, augustus 2010

Uitgave: 8 PSO's en NvD. Redactie: Wim Keizer, tel. 023 – 5546387, e-mail wkeizer@soobbozh.nl

Van de redactie

Hoe zijn/worden de € 19 miljoen OCW-innovatiegelden van 2009 en de € 18,5 miljoen van 2010 precies besteed? Hoe ziet de basale voorziening er precies uit waar de Projectgroep Bibliotheekinnovatie vorig jaar over sprak (en die alleen door OCW en niet door de bibliotheken wordt betaald)? Welk financieel aandeel levert het SIOB uit besteltakengelden aan Bibliotheek.nl voor wat?

Op deze heel simpele en erg voor de hand liggende vragen bleek in augustus nog geen antwoord gegeven te kunnen worden.

Zoals ik in eerdere Nieuwsbrieven meldde, was ik nog door **Bart Drenth**, interimdirecteur SIOB, uitgenodigd om met hem en zijn opvolger, **Leo Voogt**, alsmede **Peter van Eijk** van Bibliotheek.nl in augustus een gesprek te hebben waar alle vragen aan de orde konden komen.

Het gesprek is echter uitgesteld tot eind oktober, omdat de informatie die ik graag wil hebben - de complete lijst met vragen stond al in het februarinummer van de Nieuwsbrief - nog onvoldoende is gecommuniceerd binnen de eigen organisaties en naar OCW.

In Den Haag gevestigde instellingen sturen elkaar veel brieven. Het advies van de Raad voor Cultuur de landelijke Regie over de bibliotheekvernieuwing exclusief bij het Sectorinstituut te beleggen heeft afwerende reacties opgeroepen. Meer daarover in deze Nieuwsbrief, voorzien van een opiniërende beschouwing over *de Regie*.

Wim Keizer,
17 augustus 2010

VNG mist heldere resultaat-afspraken Bibliotheek.nl

De VNG heeft zich er bij OCW over beklagd dat OCW de Stichting Bibliotheek.nl € 9,1 miljoen heeft toegekend zonder het beleidsplan van Bibliotheek.nl te bespreken met de charterpartners. Dat staat in een brief d.d. 25 juni 2010 van de VNG aan directeur-generaal Cultuur en Media van OCW, **mw. drs. J.A. van Kranendonk**. "Wij hebben tot onze verbazing moeten constateren dat uw afdeling het beleidsplan ook niet achteraf heeft willen overreiken, hoewel dit informeel al breed in het veld circuleert. U zult begrijpen dat wij een beleidsplan dat wij niet kennen ook niet kunnen steunen in de richting van onze achterban."

De VNG mist een relatie tussen de € 9 miljoen en heldere afspraken over de resultaten. "Wij hebben zorgen daarover, maar vrezen ook voor de haalbaarheid van de ambitie. Wij willen vragen of ons gezamenlijk doel om de hele sector te digitaliseren in 2012 gehaald kan worden."

Handreikingen

De VNG mist ook begeleiding, ondersteuning, handreikingen voor bibliotheken (bijvoorbeeld modelbegrotingen, een model-invoeringsplan) en monitoring. De VNG wil weten wat de incidentele invoeringskosten zijn en welke structurele kosten er nodig zijn om “het systeem” op langere termijn te waarborgen. Gevraagd wordt geen gedwongen koppelverkoop van digitale producten toe te staan. “Het is enkel van belang voor het welslagen van het project dat er bij bibliotheken toegang is tot de digitale catalogus; niet dat er overal van een geüniformeerde website gebruik wordt gemaakt.”

Geen structuur aansturing

Vastgesteld wordt ook dat er geen structuur is voor de aansturing van de implementatie van de afspraken uit het charter. “Wij vragen om een stuurgroep op niveau van directies/ hoofden, waarin de overheden en veldpartijen (VOB, SIOB, Stichting Bibliotheek.nl) zitten, in te richten die gezamenlijk de aanpak bepaalt.” De VNG vindt dat een innovatieproces van een dergelijke complexiteit een stevig overkoepelend ambtelijk programmamanagement vereist. De VNG onderstreept het belang van communicatie: om het charter draagvlak te verschaffen, moeten gemeenten nader geïnformeerd worden. “Gezien de financiële opgaven van de gemeenten en de gevolgen daarvan voor het bibliotheekwerk is het volgens ons *urgent* om gemeenten over de uitwerking van het charter te informeren.”

Planning, prijs, kwaliteit

Lydia Jongmans van de VNG liet 5 augustus desgevraagd weten dat de VNG inmiddels van OCW het beleidsplan van de Stichting Bibliotheek.nl heeft ontvangen. (Toen stond het overigens nog steeds niet op de website van de Stichting Bibliotheek.nl - wk).

Lydia zei namens de VNG over dat plan: “Met het IPO zijn wij van oordeel dat het hierin ontbreekt aan een concrete planning van de producten, voorzien van prijs en kwaliteit. Daarnaast is er geen blik op de relatie met reeds bestaande digitalisering(sproducten). Ook ontbreekt een gericht implementatieplan. Al met al hebben we nog steeds geen inzicht in de implementatiekosten, dus ook niet in het aandeel dat de komende rijkssubsidie daarin heeft. Voorts missen we nog steeds gerichte aansturing c.q. een door eenieder aan te spreken en aanspreekbare projectleider voor dit grote digitaliseringsproject.” Ze vertelde dat er nader overleg komt tussen OCW en VNG.

De brief van 25 juni staat op www.vng.nl onder Bibliotheekwerk.

VOB wil medeopdrachtgever van Bibliotheek.nl blijven

De VOB is het niet eens met het advies van de Raad voor Cultuur (zie vorige Nieuwsbrief) over het opdrachtgeverschap van Bibliotheek.nl. Dat blijkt uit een brief van 26 juli 2010 die de VOB aan staatssecretaris **Marja van Bijsterveldt** van OCW heeft gestuurd. De Raad voor Cultuur adviseerde het opdrachtgeverschap van Bibliotheek.nl ondubbelzinnig bij het Sectorinstituut (SIOB) te beleggen en niet bij SIOB en VOB samen.

Twee partijen opdrachtgever wenselijk

De VOB schrijft het juist wel wenselijk te vinden dat de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor Bibliotheek.nl bij twee partijen ligt: SIOB en VOB. "De raad gaat er in haar advies volledig aan voorbij dat de Stichting Bibliotheek.nl is voortgekomen uit een complexe ontvlechting van de oude VOB. In deze ontvlechting is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de branche via de VOB en van de rijksoverheid via het SIOB, voor de digitale bibliotheek geformuleerd. Deze verantwoordelijkheid is vertaald in een gedeelde bestuurlijke verantwoordelijkheid door twee bestuursleden namens het SIOB, twee bestuursleden namens de VOB en een gezamenlijk voorgedragen onafhankelijk voorzitter bij de Stichting Bibliotheek.nl. Niet alleen het Rijk maar evenzeer de bibliotheekbranche draagt financieel bij aan de totstandkoming van de digitale bibliotheek. De branche door € 0,22 per inwoner in te brengen voor de vulling (content) van de digitale bibliotheek. Het Rijk door nieuwe diensten en producten, de digitale infrastructuur en de implementatie in de lokale organisaties te financieren."

Exploitatie afhankelijk van bibliotheken

De VOB wijst er op dat de financiële continuïteit van de diensten van Bibliotheek.nl in de exploitatiefase "welhaast zeker in grote mate afhankelijk is van afname c.q. financiële bijdragen vanuit de bibliotheken."

"De VOB vertegenwoordigt hun belangen en kan de bibliotheken aanmoedigen juist in deze collectieve digitale arrangementen te stappen. Juist daarom is een sterke betrokkenheid vanuit de VOB gewenst."

Spanning rollen SIOB

De VOB vindt dat de gezamenlijke bestuurlijke betrokkenheid van VOB en SIOB bij Bibliotheek.nl het verdient tot verdere ontwikkeling te komen. Wel wordt hierbij opgemerkt dat er een spanning kan zijn tussen de opdracht die het SIOB van OCW heeft gekregen om de prestaties van Bibliotheek.nl te monitoren en de rol die het SIOB heeft als bestuurlijk (mede-) verantwoordelijke voor Bibliotheek.nl.

De brief staat op de VOB-site, www.debibliotheeken.nl

VNG: Bibliotheek.nl op den duur integreren in SIOB

De VNG kan zich voorstellen dat de Stichting Bibliotheek.nl op termijn, na afronding van de ontwikkelings- en implementatiefases van de digitalisering, in het SIOB wordt geïntegreerd. Dat schrijft de VNG in een brief van 3 augustus 2010 aan staatssecretaris **Marja van Bijsterveldt** van OCW. De VNG vindt het in dat verband van groot belang dat een visie en een perspectief worden geschetst op de exploitatie van de digitale bibliotheek, iets wat volgens de VNG (zie ook brief 25 juni – wk) in de aanvraag en communicatie van Bibliotheek.nl volstrekt onduidelijk is gebleven.

Vrees domeinstrijd

In de brief aan Van Bijsterveldt reageert de VNG op het advies van de Raad voor Cultuur over het opdrachtgeverschap van Bibliotheek.nl. Net als de VOB (zie bericht hierboven) vindt ook de VNG dat er kort geleden besluiten zijn genomen over het stelsel en dat het niet zinvol is daar nu reeds op terug te komen door het opdrachtgeverschap van Bibliotheek.nl uitsluitend bij het SIOB te leggen. De VNG vreest dat er door het advies van de Raad voor Cultuur een – mogelijk verlamme – domeinstrijd kan ontstaan. “Dit juist op een moment waarop de sector voor de opdracht staat eensgezind een cruciale innovatieslag te maken. Daarom ontraden wij dit advies over te nemen.”

De VNG schrijft de rol van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) in de digitalisering terecht te vinden, omdat de openbare bibliotheken (met op de achtergrond de gemeenten als financier) mede de kosten van de invoering en de exploitatie van de voorziening zullen dekken.

Bijgesteld meerjarenplan

De VNG is het wel eens met de Raad voor Cultuur dat het wenselijk is dat het SIOB een bijgesteld meerjarenplan maakt, zij het op de middellange termijn, daar het niet onbegrijpelijk is dat het SIOB na de ontvlechting zijn draai nog moet vinden. “Een steviger positionering van het SIOB kan worden bereikt door een verbreding tot een sectorinstituut voor het gehele publieke bibliotheekwerk. Hiermee kan de (digitale en papieren) “bibliotheekketen”, namelijk het netwerk van basisbibliotheken via wsf-bibliotheken naar de universiteitsbibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek, een betere beleidsmatige samenhang krijgen. In het beleidsplan van het SIOB moet echter niet primair, zoals (opnieuw) door de Raad voor Cultuur bepleit, het bestel centraal staan, maar de concrete activiteitenprogramma’s.” De VNG zegt tot slot van groot belang te vinden dat op korte termijn de afspraak wordt uitgevoerd dat SIOB, VOB en Bibliotheek.nl met een collectieve agenda komen.

Deze brief stond 17 augustus nog niet op de website van de VNG.

Intakegesprekken: verzoeken van 115 basisbibliotheken

Bij de Stichting Bibliotheek.nl zijn 51 verzoeken om intakegesprekken binnengekomen uit alle provincies. Deze verzoeken vertegenwoordigen 115 basisbibliotheken. **Naomi Deegenaars** van Bibliotheek.nl meldde 10 augustus op de website: “Vanaf eind juni tot eind september 2010 zijn wij met deze bibliotheekorganisaties in gesprek. We hebben inmiddels 13 intakes achter de rug. We merken in deze gesprekken dat er veel behoefte is aan nadere informatie over wat eraan komt. Tijdens deze eerste intakeronde gaan we in op specifieke vragen of praten we collega’s bij die niet bij een regiobijeenkomst aanwezig konden zijn. Daarnaast inventariseren we de lokale behoeften en brengen we via een intakeformulier in kaart wat de huidige digitale dienstverlening is van de desbetreffende organisatie.”

Financiële paragraaf

“We zijn bezig om de financiële paragraaf op het intakeformulier uit te breiden. Hiermee willen we bibliotheken inzicht geven in de organisatorische en financiële consequenties van aansluiting op de gezamenlijke infrastructuur.

In het najaar organiseren we met de geïnteresseerde bibliotheekorganisaties een tweede gespreksronde, waarbij de voorbereiding op de implementatie centraal staat.”

De spreiding van de intakeverzoeken is:

- Groningen: alle bibliotheken;
- Friesland: alle bibliotheken;
- Drenthe: alle bibliotheken;
- Overijssel: alle bibliotheken;
- Flevoland: alle bibliotheken;
- Zeeland: alle bibliotheken;
- Gelderland: 12 bibliotheken;
- Utrecht: 8 bibliotheken;
- Noord-Holland: 10 bibliotheken;
- Zuid-Holland: 14 bibliotheken;
- Noord-Brabant: 12 bibliotheken;
- Limburg: 4 bibliotheken.

NBC: *ontwerp* door OCLC; voor *bouw* nadere afspraken

De Stichting Bibliotheek.nl heeft *het ontwerp* van de Nationale Bibliotheek Catalogus (NBC) gegund aan OCLC. Dit bedrijf zal daar op zeer korte termijn mee starten.

Dat antwoordde **Annerie Lotterman** van Bibliotheek.nl op vragen ter verduidelijking van de resultaten van de aanbestedingen voor de NBC (zie ook vorige Nieuwsbrief). Over *de bouw* na de ontwerpfase meldde Annerie: “Voor de bouw van de NBC geldt dat we raamcontracten hebben afgesloten met OCLC en het consortium waar NBD/Biblion de penvoerder van is. OCLC heeft alleen ingeschreven op de aanbesteding en NBD/Biblion heeft samen met Ex Libris ingeschreven als consortium. Met zowel OCLC als NBD is een raamovereenkomst afgesloten. Op heel korte termijn zullen met beiden afspraken gemaakt worden over de concrete activiteiten die bij de bouw moet worden verricht. Abusievelijk is in NRC Handelsblad terecht gekomen dat de software wordt gebouwd door Ex Libris. Dit is, blijkens hetgeen ik in het voorgaande schreef, niet de gehele waarheid. De software zal worden gebouwd door ofwel beide partijen met wie we een raamovereenkomst hebben gesloten, ofwel door een van de partijen. Hier gaan we de komende periode afspraken over maken.”

Eerste iteratie december

Annerie meldde op de website van Bibliotheek.nl over de NBC: “Het streven is om in de eerste iteratie van de NBC, tegen het einde van dit jaar, de catalogi van de Koninklijke Bibliotheek en van veertien grote openbare bibliotheken op te nemen, alsmede de collectie van de CDR. Een aanzienlijke deel van de titels van de Collectie Nederland zou hiermee zijn afgedekt. Voorwaarde

hiervoor is wel dat eerst de rechtenkwestie moet zijn uitgeklaard. Op een later moment zal ook het bezit van alle openbare bibliotheken worden geïmporteerd. Dat is een relatief grote operatie die (veel) meer voorbereidingstijd vergt.”

Op de vraag wie er naast Ex Libris precies in het consortium zitten waar NBD/Biblion de penvoerder van is, meldde NBD-directeur **Henk Das** dat het gaat om de Universiteit Leuven. Hij wilde echter niet vertellen wat de rol van deze Universiteit zal worden.

Widgetstore en website

Annerie Lotterman vertelde op de website van Bibliotheek.nl ook meer over de aanbestedingen van de *widgetstore* en de *White Label Website*.

Zij schreef: “De widgetstore is een online marktplaats in de vorm van een website waar vraag en aanbod bij elkaar komen. Hier kun-nen bibliotheken widgets, mashups, data-feeds, mobiele apps en API’s aanbieden en afnemen. Daarnaast biedt de widgetstore website clearinghousefunctionaliteiten voor het onderling verrekenen van afgenomen diensten op basis van het feitelijk gebruik van de aangeboden applicaties in de widgetstore. Op 22 juni 2010 hebben wij voor de bouw van de widgetstore een contract gesloten met Mirabeau, een Nederlands internetbureau. Mirabeau is inmiddels begonnen met de bouw van de widgetstore, en de widgetstore zal eveneens vóór het einde van het jaar gereed zijn.”

Collectief CMS

“Op dit moment werken wij onder de noemer van het project *White label website* aan een gezamenlijke webpresence voor openbare bibliotheken. Dat betekent dat bibliotheken voor hun eigen website kunnen aansluiten bij ontwerp en technologie die worden gemaakt voor alle bibliotheken. Op termijn is het de bedoeling dat bibliotheken allemaal gebruik kunnen maken van een collectief CMS (Content Management Systeem), waarin zij hun eigen site kunnen beheren, die gebaseerd is op een gezamenlijke template. Op 22 juni j.l. hebben wij voor de bouw van de White label website een raamovereenkomst gesloten met verschillende leveranciers: Mirabeau, een consortium waarvan Info.nl penvoerder is, een combinatie waarvan App BV de penvoerder is, Greenvalley Solutions BV en Hippo BV. Op dit moment is een team dat is samengesteld uit medewerkers van verschillende leveranciers die met ons een raamovereenkomst hebben gesloten bezig met het ontwerpen en bouwen van de white label website.”

Zie ook: www.stichtingbibliotheek.nl.

Op de vraag wie er in de consortia/combinaties zitten, kwam nog geen antwoord.

Db Stichting PSO's rond

De Stichting Samenwerkende PSO's Nederland heeft een dagelijks bestuur gekozen van vier personen. Voorzitter is geworden **Tineke van Ham** (Raad van Bestuur Rijnbrink Groep). **Mireille Pondman** (directeur BiSC Utrecht) en **Hans van Prooijen** (directeur Biblionet Drenthe) bleven vice-voorzitter

respectievelijk secretaris-penningmeester. **Henk Snier** (directeur Cubiss) werd db-lid. Ambtelijk secretaris is **Wim Keizer** (ambtelijk secretaris van de PDO'en SOOB NH en BOZH).

Subsidieregeling op komst

In het Bibliotheekcharter is € 3,5 miljoen uitgetrokken voor de "lokale en provinciale implementatie van de landelijke digitale bibliotheek" (€ 1,5 miljoen uit het OCW-innovatiebudget van vorig jaar en € 2 miljoen uit 2010). "Bij de implementatie gaat het om de landelijke ontwikkeling van functionaliteiten voor bibliotheek.nl die lokaal kunnen worden gebruikt. Lokale bibliotheken kunnen in aanmerking komen voor technische ondersteuning bij de aanpassing van hun websites op basis van de nieuwe infrastructuur. Provinciale serviceorganisaties worden in staat gesteld gerichte opleidingstrajecten te starten voor de lokale ondersteuning", aldus het in december 2009 door OCW, IPO en VNG ondertekende charter.

OCW is bezig om deze voornemens om te zetten in een subsidieregeling.

Bereik *Kunst van lezen* groeit

Deelname en bereik van het door OCW gesubsidieerde leesbevorderingsprogramma *Kunst van lezen 2008 – 2011* zijn groeiende, maar nog niet optimaal. Dat schreef staatssecretaris **Marja van Bijsterveldt** van OCW 5 juli 2010 in een brief aan de Tweede Kamer. Bij de brief is een vervolgmeting van bureau Sardes gevoegd.

Voor Kunst van Lezen was in 2008 € 1 miljoen, in 2009 € 2 miljoen en is in 2010 € 3 miljoen beschikbaar (in 2009 € 1 miljoen en 2010 € 1,5 miljoen uit de € 20 miljoen aan OCW-innovatiegelden, omdat meer aandacht voor structurele leesbevordering in de ogen van OCW deel uitmaakt van de inhoudelijke bibliotheekvernieuwing). Het subsidiegeld gaat naar het Sectorinstituut en de Stichting Lezen. Zij hebben een gezamenlijke projectbegeleiding in het leven geroepen. Projectleider is **Adriaan Langendonk**.

Er zijn vier programma's:

- *Boekstart*: kinderen op zeer jonge leeftijd in aanraking brengen met boeken en (voor)lezen (baby's in het eerste levensjaar en hun ouders);
- *Ondersteuning taal- en leesonderwijs* (bestrijden taalachterstanden);
- *Cultuurhistorische canon* (jongeren vertrouwd maken met de vijf cultuurhistorische vensters van de Commissie Van Oostrom);
- *Netwerken leesbevordering* (een schil om de drie eerder genoemde onderdelen).

Zie verder: www.kunstvanlezen.nl.

Opinie

Landelijke regie illusie? Twee alternatieve opties bekeken: commercieel en provinciaal

Wim Keizer

Terwijl diverse, uiteenlopende partijen die allemaal in Den Haag gezeteld zijn zich druk maken over de vraag waar de landelijke Regie over de bibliotheekvernieuwing zou moeten liggen en wie er Opdrachtgever van wie zou moeten zijn, worstelen bibliotheekdirecteuren met de vraag hoe ze in een tijd van bezuinigingen vorm moeten blijven geven aan eigentijds, aansprekend bibliotheekwerk. Daarbij staan de begrippen *Nationale Bibliotheek Catalogus* of *White Label Website* vaak niet als eerste op het lijstje van aandachtspunten, hoewel er uitzonderingen zijn. Maar de meeste bibliotheekdirecteuren zijn gefocust op hun lokale of regionale situatie en de functies die ze daarin kunnen hebben. Het subsidiegeld komt van gemeenten en dat vereist een doorlopend goede relatie met de cultuurambtenaar, de wethouder die cultuur in zijn portefeuille heeft en de lokale samenleving. Wat er verder direct of indirect nog via provincies en rijk aan subsidiegelden beschikbaar is, wordt vaak als *marginaal* beschouwd. Leuk dat het er is, een béétje moeite willen ze er voor doen, maar zeker niet te veel. Subsidie-eisen van provincies of rijk, vooral als die niet al te hard zijn en niet duidelijk is gemaakt hoe erop wordt toegezien, worden zo maximaal mogelijk naar eigen inzicht opgerekt, ten gunste van een invulling op het niveau van de eigen basisbibliotheek. Wat er provinciaal en landelijk gebeurt is voor veel bibliotheken een soort *side show*. Niet al te belangrijk. Ook zonder die side show en ook zonder provincie- en OCW-gelden functioneert de lokale bibliotheek, de één beter dan de ander, de één met € 45 gemeentegeld per inwoner en de ander met € 15 per inwoner.

Het zou goed als VOB, SIOB, Bibliotheek.nl, OCW, VNG, IPO en Raad voor Cultuur daar eens wat vaker bij stil staan in alle briefwisselingen die ze voeren. Deze Nieuwsbrief laat enkele voorbeelden zien van “Haagse” discussies over de meest gewenste inzet van de OCW-gelden. Maar hoe relevant zijn deze discussies? Het OCW-geld bedraagt ongeveer € 26 miljoen op ruim € 500 miljoen van de gemeenten en ca. € 50 miljoen van de provincies. Nog geen 5% dus. Wat zou er misgaan als die 5% er niet was of wat - andere benadering - zou er wellicht *beter* gaan? Zonder OCW-gelden zouden lokale/regionale bibliotheken *helemaal* zelf moeten bedenken of ze willen samenwerken en zo ja, op welke terreinen en in welke mate. Nu bedenken ze het grotendeels ook zelf, maar zit er een schil van papieren als een Bibliotheekcharter, subsidieregelingen van OCW en certificeringseisen omheen, waardoor de indruk gewekt wordt dat er sprake is van een centraal, goed geleid, strak plan voor invoering van “de digitale bibliotheek”, waaraan je als openbare bibliotheek verplicht bent mee te doen om nog mee te kunnen tellen in de toekomst. Maar hoe realistisch is die schil? Kan de staart de hond laten kwispelen?

Regie zoek

Uit alle briefwisselingen constateer ik dat de landelijke Regie zoek is (en die is er overigens, nadat de Wet op het Openbare Bibliotheekwerk in de jaren tachtig van de vorige eeuw werd afgeschaft, ook nooit meer echt geweest). Ook constateer ik dat landelijke partijen lijden aan zelfoverschatting ten aanzien van hun vermogen de hond te laten kwispelen.

Pavlov

De Raad voor Cultuur pleitte ervoor de Regie over de bibliotheekvernieuwing neer te leggen bij het instituut dat voor de regiefunctie in het leven is geroepen: het Sectorinstituut Openbare Bibliotheken (SIOB). Alleen het SIOB zou de OCW-gelden moeten ontvangen en uitsluitend het SIOB zou het opdrachtgeverschap van Bibliotheek.nl moeten hebben. De financiële en juridische positie van het SIOB zou versterkt moeten worden. Het klinkt allemaal *niet onlogisch*.

De VOB (althans het VOB-bureau) reageerde als de bekende staart van Pavlov: de gedeelde bestuurlijke verantwoordelijkheid van VOB en SIOB voor Bibliotheek.nl moet blijven. In de exploitatiefase is de financiële continuïteit van de diensten van Bibliotheek.nl in grote mate afhankelijk van afname of financiële bijdragen door bibliotheken. En nu al dragen bibliotheken 22 eurocent per inwoner bij aan Bibliotheek.nl (voor content). “De VOB vertegenwoordigt hun belangen en kan de bibliotheken aanmoedigen juist in deze collectieve digitale arrangementen te stappen. Juist daarom is een sterke betrokkenheid vanuit de VOB gewenst.”

Afgezien van het feit dat die 22 cent (samen 3,6 miljoen) in de begroting van Bibliotheek.nl maar een schijntje is van wat OCW aan die begroting bijdraagt, rijst de vraag waarom de VOB haar bibliotheken *niet* zou kunnen aanmoedigen mee te doen als zij *geen leden* had mogen voordragen voor het bestuur van Bibliotheek.nl. Is de VOB medeopdrachtgever van Bibliotheek.nl nu **Henriëtte de Kok** van Bibliotheek Midden-Brabant en **Eppo van Nispen** van de CPNB in het bestuur van Bibliotheek.nl zitten? En zo ja, wat stelt dat dan voor, hoe is dat dan geregeld? Is het anders geregeld dan bij “het branchebedrijf” NBD/Biblion, waar **Gerard Reussink** voorzitter van is en nog drie bibliotheekdirecteuren bestuurslid zijn, ook voorgedragen door de VOB. Nooit gemerkt dat de VOB daarmee medeopdrachtgever van **Henk Das** was of is.

Ik constateerde het al eerder: **Peter van Eijk** gedraagt zich met zijn mensen niet erg als een dochter van de VOB en het SIOB, maar veel meer als een *hardwerkende ondernemer* die zijn producten en diensten aan de man probeert te brengen. En dat lijkt me ook heel verstandig van hem, want als hij erop zou moeten wachten tot de landelijke Regie eindelijk eens geregeld is, gebeurde er helemaal niets meer. Als interim-directeur hoeft hij zich weinig zorgen te maken over de continuïteit van de Stichting Bibliotheek.nl op de langere duur en het feit dat Bibliotheek.nl nu vooral afhankelijk is van OCW-subsidies.

Overigens tobt de VOB nog met de totstandkoming van een contributieregeling en een niet afgerond sluitstuk van de ontvlechting: de fusie van de VOB (in feite na de ontvlechting: de *rest-VOB*) met de WOB tot *nieuwe Branchevereniging*. Het

geworstel over de contributieregeling en de daarmee gepaarde gaande discussies over de vraag “wat krijgen we eigenlijk voor onze centen?” roept de vraag op of de bibliotheken, afgezien van de WOB, eigenlijk nog wel een branchevereniging zouden oprichten als er landelijk niets geweest was.

Kosten voor gemeenten

Dan de VNG. Die kan haar leden, de gemeenten, niets positiefs aanbevelen zolang er geen zicht op bestaat welke resultaten er met de 9,1 miljoen OCW-geld aan Biblio-theek.nl bereikt worden. De VNG mist een hele hoop informatie. De VNG ziet ook geen structuur voor de aansturing van de implementatie voor de afspraken uit het charter. De VNG wil een stevig, overkoepelend ambtelijk programmamanagement. En een stuurgroep op het niveau van directie/ hoofden (met ook “de veldpartijen” erin) die gezamenlijk de aanpak bepaalt. De VNG is bang dat gemeenten met kosten worden opgezeald die ze niet kunnen voorzien. Gevraagd is om de integrale kosten (zowel incidentele invoeringskosten als structurele kosten) in beeld te brengen. Maar Biblio-theek.nl heeft al laten weten geen generieke uitspraken over kosten en besparingen te kunnen doen (zoals vorig jaar nog door de Projectgroep Bibliotheekinnovatie gesuggereerd is). Het is allemaal ingewikkelder (meer ICT-spaghetti) dan was gedacht. Om die reden worden er nu met afzonderlijke bibliotheken intakegesprekken gevoerd. Bibliotheek.nl kan dan aangeven wat er, gegeven de bestaande ICT-situatie in die bibliotheek, voor nodig is om mee te doen aan “de digitale bibliotheek”, wat die deelname kost en wat zij (op den duur) kan besparen.

Worden gemeenten met extra kosten opgezeald als bibliotheken meedoen aan “de digitale bibliotheek”? Het zou kunnen, maar het is ook mogelijk dat op lokaal niveau flink kosten bespaard worden. Als bibliotheken er voor kiezen mee te doen, zijn ze daar toch zelf verantwoordelijk voor? Juist die individuele intakegesprekken moeten duidelijk maken of het voor een bibliotheek verstandig is om aan te sluiten op diensten en producten in het kader van “de digitale bibliotheek”. Ik denk dat de bibliotheken er de VNG niet voor nodig hebben om te kunnen bepalen of ze wel of geen producten en diensten van de Stichting Bibliotheek.nl willen afnemen. *Daar gaat de VNG niet over.* Overigens geef ik de VNG wel gelijk over het gebrek aan informatie, als het gaat om de precieze aanwending van de OCW-innovatiegelden en het beleidsplan van Bibliotheek.nl. Maar kennelijk past het in het communicatiebeleid van Biblio-theek.nl *als onderneming* om daar in dit stadium niet open over te zijn. En kennelijk willen (of kunnen?) andere betrokken partijen hier ook nog niet open over zijn.

Wetgeving

Even terug naar de Raad voor Cultuur. Die bepleitte een versterking van het SIOB, ook juridisch, maar je kunt je afvragen wat daarmee bedoeld wordt als het *niet* gaat om wetgeving. Het hoogste dat tot nu toe haalbaar was, is het Koepelconvenant (2001-2008) gevolgd door het Bibliotheekcharter (2010-2012). Maar gebleken is al dat gemeenten en provincies het charter aan hun laars lappen (om het netjes te zeggen). Het heeft ook geen rechtskracht. Bovendien binden IPO en VNG hun leden niet. Bij het Koepelconvenant deed de VNG dat ook al niet, maar wist IPO

het nog zo ver te brengen dat het in elke provincie door Provinciale Staten werd aanvaard.

Anders kijken

In een gedecentraliseerd openbaar bibliotheekwerk, zonder machtsmiddelen als *stok* en met weinig geld als *wortel*, resultaten via “een landelijke Regie” willen bereiken op het gebied van iets ingewikkeld als gezamenlijke ICT-oplossingen: het is politiek, commercieel en technisch *een zeer complexe aangelegenheid*. Te complex? Nu het duidelijk is dat de landelijke Regie zoek is, er nog in geen velden of wegen een collectieve agenda te bespeuren is en nieuwe wetgeving (of herziening van de Wet op het Specifiek Cultuurbeleid, waar OCW aan begonnen is) zeer waarschijnlijk politiek net zo onhaalbaar is als het al jaren geweest is, wordt het tijd *eens heel anders te kijken*. Daar zie ik twee opties voor.

Vraag en aanbod

De eerste is de optie die mannen als Henk Das en in zijn *externe* presentaties ook Peter van Eijk praktiseren. Dat is gewoon de *commerciële optie*. De houding is: je leidt een bedrijf en je moet je eigen broek ophouden. Om dat te kunnen doen, moet je producten en diensten aanbieden die *gretig aftrek* vinden bij de klanten, in dit geval bibliotheken. Dat betekent dat die producten en diensten aantoonbaar moeten voorzien in de behoeften van de bibliotheken. Het is gewoon een kwestie van het vrije spel der maatschappelijke krachten. NBD/Biblion weet zich al jaren *als bedrijf* te handhaven. Af en toe kan zo'n bedrijf eens wat tijdelijke projectsubsidie van een of andere overheid meepikken, maar zo'n bedrijf kan ook zonder subsidie heel goed bestaan. De vraag is natuurlijk of dit ook voor de Stichting Bibliotheek.nl gaat gelden, want het is evident dat die op dit moment als zelfstandig bedrijf zonder overheidssubsidie niet levensvatbaar is. Was Bibliotheek.nl er ooit gekomen als zij in de hele discussie over de ontvlechting van de VOB niet in het leven was geroepen met inzet van OCW-innovatiegelden? En kan Bibliotheek.nl zich (op den duur) redden zonder OCW? Het valt zeer te betwijfelen. Maar goed, de vraag of en zo ja in welke mate bibliotheken gaan meedoen aan producten en diensten in het kader van “de digitale bibliotheek” is in *deze optie* gewoon een kwestie van vraag en aanbod. De vraagkant kan tijdelijk, door de komende subsidieregeling voor de implementatie van “de digitale bibliotheek”, over wat extra middelen (van OCW) beschikken, maar de essentie is toch dat de bibliotheek de implementatie en de exploitatie, inclusief het onderhoud, zelf helemaal moet zien zitten. Niet Bibliotheek.nl (met het subsidiërende OCW ernaast) stelt eisen aan de bibliotheken, maar het is *andersom*: de bibliotheken stellen eisen aan Bibliotheek.nl. “Regie” van onderaf.

Regie naar provinciaal niveau

De tweede optie is dat degenen die in Den Haag spreken over een “landelijke regie” veel meer kijken naar *het provinciale niveau*. Het openbare bibliotheekwerk verschilt aanzienlijk van provincie tot provincie. In een aantal gevallen is er eigenlijk al sprake van één provinciale basisbibliotheek onder één management of van een stevig netwerk met afspraken waar alle bibliotheken zich aan houden. Vooral in de grotere provincies is het netwerk zwakker,

maar overal hebben PSO en PDO toch wel een of andere vorm van meer of minder intensieve samenwerking gevonden.

Hoe je ook kunt denken over het provinciale niveau, regie voeren binnen een provincie is veel makkelijker dan in het hele land. Om verder vorm te geven aan regie per provincie, is het vereist dat OCW de provincies de marsrouterol teruggeeft die ze (tot hun verdriet) kwijt zijn geraakt toen de OCW-gelden ingaand 2009 centraal werden ingezet en niet meer, zoals in de jaren van het Koepelconvenant (2001- 2008), grotendeels via de provincies. De klacht was dat het geld te veel versnipperd werd gebruikt. Dat mag waar zijn, maar bibliotheken wisten wel waar het OCW-geld naartoe ging en voelden zich betrokken bij de aanwending. Om bij een nieuwe aanpak via de provincies opnieuw klachten over versnippering te voorkomen, eist deze zeer duidelijke afspraken tussen OCW en de provincies, waar ze zich ook allemaal stuk voor stuk aan committeren, zodat de gelden van rijk en provincies *optimaal gecoördineerd* worden ingezet. En op het niveau van de instellingen eist het nauwe afstemming tussen het Sectorinstituut (betaald door OCW, zoals de Raad voor Cultuur wil) en de PSO's/PDO'en (betaald door de provincie). Per provincie moet bekeken worden wie namens het netwerk de beslissingen kan nemen en de partner kan zijn van het Sectorinstituut.

Ik geef toe: het zwakke van deze optie is dat provincies bezig zijn met bezuinigingen en kerntakendiscussies en de neiging hebben zich terug te trekken van terreinen als welzijn en cultuur. Aan de andere kant staat "culturele infrastructuur" (waar openbare bibliotheken duidelijk bijhoren) nog wel in het profiel van de provincies (www.profielprovincies.nl).

Maar los van de kerntakendiscussies, geldt ook bij deze optie: basisbibliotheken zijn gefocust op hun eigen situatie en doen alleen aan iets als "de digitale bibliotheek" mee als het *aantoonbaar* voordeel oplevert. Dit betekent dat de tweede optie (provinciale regie), hoewel waarschijnlijk kansrijker dan een landelijke regie (zolang er geen wetgeving komt), de marktwerking van de eerste optie niet overbodig maakt. PSO's weten daarover mee te praten. Ook zij dienen, met of zonder netwerkafspraken, het vertrouwen van hun klanten te hebben en goede kwaliteit te leveren tegen betaalbare prijzen.

Colofon

De Nieuwsbrief Nieuw Bibliotheekwerk is een uitgave van de volgende 9 organisaties: Biblionet Drenthe, Biblioservice Gelderland, Servicecentrum Flevolandse Bibliotheken (SFB), BibliotheekService Centrum Utrecht (BiSC), ProBiblio (Noord- en Zuid-Holland), Zeeuwse Bibliotheek, Cubiss (Noord-Brabant), Bibliotheekhuis Limburg en Vereniging Netwerk van Directeuren (NvD).

De relatie tussen deze 9 organisaties en de redacteur is geregeld in een redactiestatuut. De Nieuwsbrieven zijn digitaal ontsloten op de website van de Vereniging Netwerk van Directeuren,

www.libraryservices.nl/nvd of www.netwerkvandirecteuren.nl.

Feiten en opinies

"Comment is free, but facts are sacred".

De feiten zijn de feiten. Die behoren zo correct mogelijk te worden weergegeven. Daar mag u de redacteur op aanspreken.

Opinies, van wie dan ook, zijn maar opinies, maar wel beter naarmate ze meer op feiten steunen of althans niet met de bekende feiten in tegenspraak zijn.

Opinies mag u aanvechten. Graag zelfs. De bibliotheekvernieuwing verdient discussie in het openbaar. Reacties worden geplaatst als voornaam, achternaam en (indien aanwezig) functie vermeld worden. Ze kunnen worden gemaild aan wkeizer@soobbozh.nl.